

מראה מקומות- עניני הלכה

‘במות דף כט’

נסדר ע"י ר' אשר יעקב מילמן

AsherMillman@gmail.com

רב דקהל שערי תפילה

פאסאיק ניו ג'רזי

לכיר ברוך בענייני נטירה נחום ע"ה
by Mr. & Mrs. Dany Gross

www.dafaweek.org

507-DAF-WEEK

info@dafaweek.org

בענין אנינות ואבילות בארוסה

- רמב"ם הלכות אבל פ"ב הל' ג'
 - כסף משנה שם
 - אורחת חיים הל' אבלות סימן ג' (הובא בשיטות קמאי מו"ק)
 - ר' אברהם מן ההר יבמות כט.
 - שו"ע הלכות אבילות שע"ד ד'
 - ספר העיקרים לר"ש איגר אונן ואבל ענב ז'
 - שו"ת מהרש"ם ח"ב סימן ח'
 - פתחי תשובה שם ס"ק ב'
 - רע"א שם
- בגמ' מבואר שאשתו ארוסה אינו אונן או מטמא לה. וכן נפסק בהרמב"ם אלא שהוסיף שגם אינו מתאבל בה. וכן העיר הכס"מ שם שלמד הרמב"ם שה"ה אבילות. וכן מבואר באורחת חיים ור"א מן ההר (ושם הסביר שכ"ש הוא) ג"כ. וכן נפסק בהשו"ע. ובספר העיקרים באמת הקשה על המפרשים הנ"ל שמהו מקור דין זה, בגמ' מבואר רק אנינות ולא אבילות וע"ש שהוכיח שתלויים זב"ז. [ומזה הוכיח ג"כ שאין אנינות למאבד עצמו לדעת כיון שאין שם דין אבילות ע"ש בסוף דבריו]. ובשו"ת מהרש"ם מביא יותר שאפילו אחר חופה ג"כ אין דין אבילות כמו אם עשה חופה וקידושין רק מטעם המדינה כדי שלא לגרשם מבתיים (ע"ש) שנקט שם שדינם רק כארוסה ולכן אינן חייבים להתאבל על בעליהם שמתו.
- ולענין שומרת יבם שמתה אם יש חיוב אבילות, בפתחי תשובה הביא בזה מח' המפרשים שי"א שחייב וי"א שפטור. אכן ברע"א שם נקט כפשוטו שכיון שמטמא לה ע"כ מתאבל עליה ג"כ.

שופטים. הלכות אבל פ"ב

מרגם לשאר לקריבה דקריב ליה: וב"ש וכן האשה על בעלה. כך כמנ הרמב"ן והרא"ש וטעמה דכיון דלגלות כטומאה כסם שהאשה מטמאה לבעלה כך היא מתאבלת עליו: ב ומה שכתב ואם היתה אחרת וכו'. כמנ הרמב"ן על זה במורה הנבוכים זה לא ידענו לו דל סמך ומקום טענה:

ב בנו או אחיו הבא מן השפחה וכן הנברית. כן כמנ הרמב"ן והרא"ש וטעמה מפני שכן הדיון לענין טומאה כתב אחי מתאבל עליהם כלל כלומר אפילו מדכריהם: ומה שכתב וכן מי שנתגייר וכו'. הוא נלמד מדיון בנו מן השפחה והענינים ועוד דגר שנתגייר קטן עובד דמי: וכן אשתו ארוכה אינו מתאבל עליה וכו'. פ"י ד' לחין (דף כ"ט:): אשתו ארוכה אינו אונן עליה והיא חוננת עליו ומשמע לרבינו דה"ה לאבילות: ד ה כל קרובים שהוא חיוב להתאבל עליהם וכו': עד אין מתאבלין זה על זה. פ"י אלו מנלחין (דף כ"ז:): ובפ"ק דכמויות (דף ד':): ומ"ש:

מתאבל עמהם [ב]בפניהם מדברי [ג]או אחי בנו או אם בנו חיוב לקרוע בפני בנו ולנהוג אבילות בפניו אבל שלא בפניו אינו

ב בנו או אחיו וכו'. זה נחשב כמה דוכמי דהולך כמוה ואין זה אחיו ולא בנו לשום דבר אבל אם היה אחיו או בנו פסול ה"ו מתאבל עליו וזנו הוא לכל הדברים ולא הולך רבינו לנאר זה כיון שלא הוליא מן הכלל אלא אחיו או בנו הבא מן השפחה ומן הנכרים: וכן מי שנתגייר וכו'. פ"ק דקדושין הגר אינו לא מד"מ ולא מד"ס משמע דלחין להס דל קורבה ואפי' לפי שטעם רבינו דלגלות יוס ראשון מה"מ לחין מיינין להתאבל שחין כאן קורבה. ויש מי שהורה לגר להתאבל על אמו ואין כן דעת רבינו: וכן אשתו ארוכה וכו'. הכי מניח בפרק ד' לחין אשתו ארוכה לא אונן ולא מייטמא לה דלס לשאר הקרוב אלו כמדי וארוכותיו אינה קרובה אליו:

ד ה כל קרובים שהוא חיוב להתאבל עליהם וכו': אם נכרייהם וכסם שהוא מתאבל עליהם כן מתאבל על שניים שלהם: כיצד הרי שמת בן בנו או אחי בנו וכו'. כמנ עליו הראב"ד ז"ל לא מחוויר דבנו

עמנו מדרכני הוא ע"כ. כוונתו ז"ל דלחי בנו לא משכחה לה אלא בלחי בלחי ועליו אלא מדרכני וכויון שכן לא ימחייב האב להתאבל עם הבן כיון שהבן עמנו אינו חיוב אלא מדרכני. ויש למחן לדעת רבינו כי מפני קרובה בנו והבנתו אחרו מתאבל עמו ואפי' שחין בנו חיוב אלא מדרכני דוומיא דבעל עם אשתו דלע"ג דלחי מתאבל עליה אלא מדרכני מתאבל עמה על אשה מפני כבודה. ובעל מגדל עוז לא הינן כוונת השגת הראב"ד ז"ל והשאר לדבר אחר. כל זה נכתב לפי שטעם הראב"ד ז"ל

עמנו מדרכני הוא ע"כ. כוונתו ז"ל דלחי בנו לא משכחה לה אלא בלחי בלחי ועליו אלא מדרכני וכויון שכן לא ימחייב האב להתאבל עם הבן כיון שהבן עמנו אינו חיוב אלא מדרכני. ויש למחן לדעת רבינו כי מפני קרובה בנו והבנתו אחרו מתאבל עמו ואפי' שחין בנו חיוב אלא מדרכני דוומיא דבעל עם אשתו דלע"ג דלחי מתאבל עליה אלא מדרכני מתאבל עמה על אשה מפני כבודה. ובעל מגדל עוז לא הינן כוונת השגת הראב"ד ז"ל והשאר לדבר אחר. כל זה נכתב לפי שטעם הראב"ד ז"ל

לחם משנה

פ"ב א וכן האשה על בעלה וכו'. כתב הרב כ"מ דטעמה דלגלות כטומאה וכסם שהאשה מטמאה וכו'. ואין טעם זה מספיק לדעת רבינו שהוא סובר דלא כהרמב"ן והרא"ש ז"ל דהנשים אינן מצויות ליעמאות לנשים כמ"ש רבינו לקמן בפרק זה וכיון שאין להם מצוה בענין טומאה לחן נלמדו משם האבילות. אלא שיעקר הדבר נלמד ממה שלמד בפרק ואלו מנלחין (דף כ"ז:): דמי שמת חמיה או המוטה מתאבלת עליהם לכבוד בעלה ואם כן נודאי מתאבלת על בעלה דסם אמרו לו מי שמתאבל עליו מתאבל עמו ואי על בעלה לא מתאבל ח"ך מתאבל לכבוד חמיה ותמוהה. ומ"ש רבינו דלחי אשתו מד"ס אמת שדכריה תמוהים ממה אפי' חלה דכפירוש אמרו בכפרי לחן שחרו אלה אלה והסג כי הרב מנחם אליה ומחיו ז"ל בפירוש למומש על פירוש ז"ל כמנ דהוא אלקמכת מ"מ עדיין לא נתקרה דעמי מאין לו לרבינו כי ומה גם כי שם דרשו על כל יעמאל בענין דעמי שלא יעמאל אשתו פסולה אבל לכשרה מטמא וע"ג דלא יהיה מוכרם משאר דלפטר לפיכך לשון התרומה וכדכתיב הרב כ"מ מ"מ מקרא דלא יעמאל נראה מוכרם כדכתיב, וזה ועוד מה שהקשה עליו הרב הנוכח דלמאי לא הוכיח בהסופי אשתו שחיה אמת מהוספות, וקשה עוד מזה דבנוסחאות דידן כמנ בפרק ואלו מנלחין (שם) כל האמור בפירוש הכינים שכן מטמא להם וכו' ואלו חן אשתו ומשבי אשתו בחמילה מיהו זה אפשר לדמות דכדכב שם הרב ז"ל דפרשם הכינים מקרי כיון דלקמטותו רבנן אהרא דשאריו בכל

א"ה לר"ך לתת טעם מי דחקו לרבינו בכל זה ולא עוד אלא שכתב לקמן דהטעם שמטמא בעל לאשה משום דהוה כמת מצוה ובפרק האשה רבה (דף פ"ט:): לא הקשו שם אלא מאשתו קטנה אבל האשה גדולה משמע דנחה לה מדין מורה אלא שלקטנה הוכיח לטעם ההוא והסג כי הרב כ"מ כתב דלא נתן רבינו טעם ההוא אלא לקטנה אין בנשמע דברי רבינו כן. ולמה קלה טעם לרבינו נראה לי דהכריחו לומר כן משום דראה בפרק ואלו מנלחין דהקלו דלחי משמע דנחה לה מדין מורה אלא שלקטנה וכן היא על קרובה וקשה לי ממי שזא אשתו מכל שאר קרובות לכן הולך לומר דאשתו היא מדרכני ולכן היקלו זה ודרשה דשאריו אינה מוכרחת דהכי דרשו גבי ירושה ונתתם אמה לשאריו ואמרינן דשאריו ז' אשתו ורבינו פסק בפ"ג מה"ל אישות ובפ"ג דירושה הבעל מדברי סופרים משמע דלחין משמעות שאריו אשתו וכן קרא דלא יעמאל בעל דעמי אינו מוכרח ואפשר לפרשו כמו שפירשם פירושו הטומא לפי פשוטו ומר עוקבא דהיה סבור לישב בלחיותו וכן חמיו אפשר דהיה סבור דאשתו היא מן המורה ודרשה דשאריו היה דרשה גמורה ולכן היה משמעות ליה דלא שזא אשתו מכל איחך ואפשר דקטנה דהאשה רבה דלא קשה ליה מאשתו גדולה אחת ככדכב דמר עוקבא דלחי ליה דבעל מטמא אשתו מן המורה ולכן לא הוכריחו לטעמה דמת מצוה אלא בקטנה אבל בגדולה מטמא אשתו מן המורה אבל אין דלא קרי"ל כמר עוקבא אלא כטוביא דפ' ואלו מנלחין דמשמע מהתם דאשתו היה מדרכני כדכתיבנא דרייטין לטעמה דהוה כמת מצוה אפילו לאשתו גדולה ולכן כמנ בעל

ב ומה שכתב ואם היתה אחרת וכו'. כמנ הרמב"ן על זה במורה הנבוכים זה לא ידענו לו דל סמך ומקום טענה: ב בנו או אחיו הבא מן השפחה וכן הנברית. כן כמנ הרמב"ן והרא"ש וטעמה מפני שכן הדיון לענין טומאה כתב אחי מתאבל עליהם כלל כלומר אפילו מדכריהם: ומה שכתב וכן מי שנתגייר וכו'. הוא נלמד מדיון בנו מן השפחה והענינים ועוד דגר שנתגייר קטן עובד דמי: וכן אשתו ארוכה אינו מתאבל עליה וכו'. פ"י ד' לחין (דף כ"ט:): אשתו ארוכה אינו אונן עליה והיא חוננת עליו ומשמע לרבינו דה"ה לאבילות: ד ה כל קרובים שהוא חיוב להתאבל עליהם וכו': עד אין מתאבלין זה על זה. פ"י אלו מנלחין (דף כ"ז:): ובפ"ק דכמויות (דף ד':): ומ"ש:

מתאבל עמהם [ב]בפניהם מדברי [ג]או אחי בנו או אם בנו חיוב לקרוע בפני בנו ולנהוג אבילות בפניו אבל שלא בפניו אינו

ה"מ פסק רבין ה' שר' אהר' שלשים יאמ' מתורת נפל ע"כ: א [א] ת"ר כל האמור בפרק הכינים כהן כנושא להם ובתואב עליהן אביו ואמו וכו' עד הוספו עליהן אחיו ואחותו בתולה מאמו. פ"ה דאין כהן מישראל להם אבל מתאבל עליהן ואחותו נשואה בין מאביו בין מאמו וכן פירש ה"ר אברבם אב ב"ד ברובי רבינו המתיר או מאביו או מאמו וכן נמצא בה"ל קטניות ובספר החזקוני וב"ל לגמור רבי ש' ברמשמע דרובשעמי דקתני תמא ואחותו נשואה ודלא כרבינו ויאל' שחקן לרחוץ בן ביום שנגעף אחותו נשואה מאמו ולא שחיה צריך לכן אלא כדי להורות הבה תלמודים כי היה רוצה לפרש בין מאביו בין מאמו כלומר משני הצדדים אבל לא כן הוא אלא מן האם ול"ל לגמור כדכתיב דרובשעמי ע"כ: ד [א] מיה שאין נותנין כן עתה כתב מורי רבינו הרמב"ם מוחלן ויש להם למחול דמסקנן פרק גמיר הדין דאי הספיקו יקרא דהיי חויה מיה למיפטר את הספורו ולהיות נבוא ורבין וכן בדפניהם מתאבלין שלא בפניהם אין מתאבלין ודאי לכבוד האבילים תקבולו ויכולים למחול וכן בעל אשתו או איפכא ואירבה בין שניה מתאבל עמהם אינו אלא מן המתמיהן ואינו כמבד האבילים אלא כעונג להם וכיון דהיו גרוי ע"כ: [ג] כתוב בתשובות שרבינו יהודה כהן רצה לחושב את

ה"מ פסק רבין ה' שר' אהר' שלשים יאמ' מתורת נפל ע"כ: א [א] ת"ר כל האמור בפרק הכינים כהן כנושא להם ובתואב עליהן אביו ואמו וכו' עד הוספו עליהן אחיו ואחותו בתולה מאמו. פ"ה דאין כהן מישראל להם אבל מתאבל עליהן ואחותו נשואה בין מאביו בין מאמו וכן פירש ה"ר אברבם אב ב"ד ברובי רבינו המתיר או מאביו או מאמו וכן נמצא בה"ל קטניות ובספר החזקוני וב"ל לגמור רבי ש' ברמשמע דרובשעמי דקתני תמא ואחותו נשואה ודלא כרבינו ויאל' שחקן לרחוץ בן ביום שנגעף אחותו נשואה מאמו ולא שחיה צריך לכן אלא כדי להורות הבה תלמודים כי היה רוצה לפרש בין מאביו בין מאמו כלומר משני הצדדים אבל לא כן הוא אלא מן האם ול"ל לגמור כדכתיב דרובשעמי ע"כ: ד [א] מיה שאין נותנין כן עתה כתב מורי רבינו הרמב"ם מוחלן ויש להם למחול דמסקנן פרק גמיר הדין דאי הספיקו יקרא דהיי חויה מיה למיפטר את הספורו ולהיות נבוא ורבין וכן בדפניהם מתאבלין שלא בפניהם אין מתאבלין ודאי לכבוד האבילים תקבולו ויכולים למחול וכן בעל אשתו או איפכא ואירבה בין שניה מתאבל עמהם אינו אלא מן המתמיהן ואינו כמבד האבילים אלא כעונג להם וכיון דהיו גרוי ע"כ: [ג] כתוב בתשובות שרבינו יהודה כהן רצה לחושב את

דף השבוע DAF A WEEK logo with a globe and text 'By Mr. & Mrs. Davy Gross'.

שיטות קמאי

דף ב' ע"ב

מסכת מו"ק

תקסט

אחותו מאביו או מאמו, אע"פ שאין כהן מטמא לה כלל כיון שהיא נשואה, כדדרשי' ולאחותו הבת' ולא הנשואה, והכי נמי ממעטי' אנוסה ומפותה, אבל בוגרת וארוסה מרבי' מדכת' הקרובה אליו. ויש מפרשי' דלאחותו נשואה אינו (מטמא) [מתאבל] אלא א"כ היא אחותו מאביו ומאמו [חסר]. שיטה לתלמוד רבינו יחיאל מפאריס].

תנו רבנן כל האמור בפרשת כהנים כהן מיטמא להן אבל מתאבל עליהן, אבל מתאבל על אביו ואמו בנו ובתו אחיו ואחותו הבתולה, הוסיפו עליהן אחיו ואחותו בתולה מאמו ואחותו נשואה בין מאביו בין מאמו פירש רבי אברהם ב"ר דוד או מאביו או מאמו, וכן משמע בירושלמי (מו"ק פ"ג ה"ה) דקתני סתמא ואחותו נשואה וכן פירש רבי אב"ן וכן נמצא בהלכות קטועות ובספר זוהר, אבל רבי יואל הלוי כשנפטרה אחותו נשואה מאמו הלך בו ביום לרחוק, לא מפני שהיה צריך אלא להראות בו הלכה לתלמידים כי היה רוצה לפרש בין מאביו בין מאמו כלומר משני צדדין שהיא אחותו מן האב ומן האם אבל מן האב או מן האם לא, ולא נהירא לי כמו שהוכחתי מן הירושלמי. וכשם שמתאבל עליהן כך מתאבל על שניים שלהן כגון אבי אביו ואביו אמו וכן בנו וכו', דברי ר' עקיבה, ר' שמעון בן אלעזר אומר אין מתאבל אלא על אבי אביו וכן בנו בלבד, וחכמים אומרים כל המתאבל עליו מתאבל עמו ופריך חכמים היינו ת"ק, איכא בינייהו עמו בבית, כי הא דאמר ליה רב לחייא בריה וכן אמר ליה רב הונא לרבה בריה באפה נהוג אבילותא בלא אפה לא תנהוג אבילותא. [הלכות שמחות למהר"ם מרוטנבורג סימן ל"ח].

כל האמורים בפרשת כהנים אבל מתאבל עליהם ואלו הן אביו ואמו בנו ובתו אחיו ואחותו פי' בתולה מאביו ואשתו הוסיפו עליהם חז"ל אחיו ואחותו בתולה מאמו ואחותו נשואה בין מאביו בין מאמו הנה כי מן התורה יש שבעה. ואשתו דוקא כשרה אבל פסולה אינו חייב להתאבל עליה ודוקא אשתו אבל שאר קרובים אפילו פסולים פשוט. פי' ויש בכלל זה אחותו ארוסה ואחותו מפותה. וכל אלו שהוסיפו הם מדרבנן שאין כהן מטמא להם. ועוד פשוט כשם שהוא מתאבל על אשתו כך אשתו מתאבלת עליו ועוד פשוט בכמה דוכתי. וכן אשתו ארוסה לא אונן עליה וכן היא עליו. כל שחייב להתאבל עליו אם אירע לו אבלות מתאבל עמו כגון אם מת בן בנו או אחי בנו מאמו או אם בנו לאחר שגרשה וכיוצא באלו חייב הוא להתאבל עמו ואלו נקראין שניים ודוקא בביתו בפניו ר"ל כשהולך לבית האבל חייב לנהוג אבל' עמו כגון אם מת בן בנו מאחר שבנו אבל והוא חייב להתאבל על בנו חייב להתאבל עמו ודוקא בפני בנו כשהולך לבית בנו שהוא האבל ינהוג אבלות עמו וחייב לנהוג בכל דיני האבל בפניו בעטיפת הראש ובנעילת הסנדל ובשאר דברים וכשיוצא מביתו ר"ל מבית האבל אינו נוהג אבלות כלל מאחר שה' שלא בפני האבל וכמו כן חייב לקרוע בפניו ואם קרע שלא בפניו חזו' וקורע בפניו פשוט והראב"ד כתב

שקורע בשעת חמום אפילו שלא בפניו וכן כתב הרא"ש וראשון נראה דעת התוס' וכן כתב הר"י בן גיא. י"מ כי דוקא בשניים של שאר כגון אם בנו אבל מחמת שמת לו בן או בת חייב להתאבל עמו וכן האחר' שכתבתי וכיוצא בהן אבל שניים של קדושין כגון מתה אשתו של בנו או בתו שמתאבלת על בעלה אינו נוהג האב עמהם אבלות אפילו בפניהם. וי"מ כמו כן דוקא בקרובים לו אבל אחיו מאביו שמתאבל על אחיו מאמו שאינו קרוב לו אינו חייב לנהוג אבלות עם אחיו אפילו בפניו. וכתבו המפרשי' ועכשיו נהגו להקל ואינו מתאבל אפילו בפניו עם שום אחד מאותן שחייב להתאבל עליהם כי לא אמרו זה חכמים שיתאבל עמו בפניו אלא לכבוד האבל והאבלים כלן מוחלין על כבודם. על חמיו ועל חמותו מתאבל בפני אשתו אבל לא על שאר קרובי אשתו וכן היא מתאבלת עמו כשמת חמיה או חמותה פשוט. ועוד פשוט כשהיא אכלה אינו רשאי לכופה להיות כוחלת או פוקסת רוצה לומר לתקן עצמה ולקשט וכן כשהוא אבל אינה רשאה היא לקשט עצמה. וכשהיא אכלה מוזגת לו את הכוס ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו פי' כשהוא אינו נוהג אבלות עמה כגון שהיא מתאבלת על שאר קרובים כמו שכתבתי דאבלה לא דאמי לנדה שאסורה לעשות לו כל זה, כי כשהיא מתאבלת על אביה ואמה הוא חייב להתאבל בפניה ואסור לרחוק כי זה מיירי במים חמין. יש מפרשים כי היא חייבת להתאבל עמו אפילו על שאר קרובי הכעל ולא דוקא חמיה וחמותה אף על פי שהו' אינו חייב אלא על חמיו וחמותו כמו שכתבתי וכן נראה עקר. וכבר כתבתי למעלה דהאידינא מוחל האבל על כבודו שלא יתאבלו עמו מי שאינו חייב באבלות אלא משום כבודו. מתאבלים על פי עד אחד ועל פי עד מפי עד ועל פי גוי מסיח לפי תומו כך כתב הרמב"ן והתוספות והרמ"ה הרבו ראיות על זה וכן כתב ר"ת. [רבינו ירוחם נכ"ח ח"ב].

ואלו שחייב אדם להתאבל עליהם דין תורה אביו ואמו ובנו ובתו ואחיו ואחותו מאביו ומדבריהם מתאבל על אחיו ואחותו מאמו ואחותו נשואה בין מאביו בין מאמו ומתאבל דין תורה על אשתו הנשואה וכן האשה על בעלה. אפילו כהן שאינו מטמא לאחיו ולאחותו מאמו מתאבל עליהן. בנו או אחיו הבא מן השפחה [או מן] הנכרית אינו מתאבל עליהן. וכן מי שנתגייר הוא ובניו או שנתחררו הוא ואמו אין מתאבלין זה על זה. וכן אשתו ארוסה אין מתאבל עליה ולא אונן והיא לא אוננת ולא מתאבלת עליו. [ארחות חיים הלב' אבל סימן ג'].

ואלו שאדם חייב להתאבל עליהן דין תורה. אביו ואמו ובנו ובתו אחיו ואחותו מאביו. ומדבריהם מתאבל אדם על אחיו ואחותו מאמו ועל אשתו הנשואה וכן האשה על בעלה. ואפילו כהן שאינו מתטמ' לאחיו ולאחותו מאמו מתאבל עליהן. בנו או אחיו הבא מן השפחה או מן הנכרית אין מתאבל עליהן. וכן מי שנתגייר הוא ובנו או שנתחרר הוא ואמו אין מתאבלין זה על זה. [כל בו הלב' אבל וזומאת המת].

ב"ש⁵⁰ דקאמ' אי לו ואי לו, שמוציא שתיהן, ופליגי עליה (רשב"ג) [ר"ג] ור' אליעזר. בצרה. דלא חלה זיקה עלה.

[כט, ב] ליטמא לה. אם הוא כהן. ארוסה דעלמא. דקידושין דידה דאוריתא. לא אונן. להאסר בקדשים. וכל שכן שאינו חייב להתאבל. ולא מטמא. אם הוא כהן, דלאו שארו היא. לא אוננת. להיותה אסורה בקדשים. ולא מטמאת. אינה צריכה להתעסק בו. מיהו ליכא איסורא, דבנות אהרן לא הוזהרו על הטומאה. גובה כתובתה. אם כתב לה כתובה מן האירוסין, מיהו אם לא כתב לה אין לה כתובה. עבד בה מאמר. דהיינו שקדשה בכסף. פיר"ש⁵¹ ואין קדושין אלו אלא מדרכבן דמן התורה אין קנין ביכמה אלא בביאה דכתו' יבמה יבא עליה, לא כל שכן. ולא נהיר, דהא אמרינן לעיל דדוחה בצרה לב"ש, אלמ' מן התורה קנו. אלא הכי פירושא אין לנו להחמיר במאמר טפי מקדושין דעלמא, ואעפ"י שהיתה זקוקה לו מקדושי אחיו, דכסף אחר כסף לא מהני. ולא בעיא מסירה לחופה. שאם בא עליה בלא מסירה לחופה קני לה ויוצאה בגט, דאי בלא בא עליה, הא אמרן דקידושין לא מהנו מידי לגמור בה ולהיותה כנשואה. ובעיא מסירה. כלומר אם לא מסרה עצמה לו לחופה, אלא שבא עליה בזנות או בעל כרחה בא עליה לשם אשות, לא מהני, דאי בבא עליה לשם אשות ברצונה, הא אמרינן בפרק נערה שנתפתתה⁵² נכנסה עמו לסתר יורשה ומטמא לה, ואמרינן נמי בהבא על יבמתו⁵³ אשה לבעלה דמקניא בהעראה, ומפרשי לה רבוותא⁵⁴ בביאה דאחר קדושין לשום אשות. כדברירנא בקדושין⁵⁵, וש"מ בהדיא שמי שקדש אשה ברצונה ואחר כן בא עליה לשום אשות שלא ברצונה או הכניסה לחופה שלא ברצונה לא קנאה ועדיין אין לה אלא דין ארוסה. על כרחה. וקנאה לכל דבר. זיקת אירוסין. ונשואין כדין שאר נשים. ואם בא עליה לאחר קדושין לשם זנות או בעל כרחה לא קנאה עד שתמסור עצמה לו לשם אשות, דהיינו חופה.

שומרת יבם. בנדרים פרק נערה⁵⁶ תנינן לה. יפר לאחד. כשאין שם אלא יבם אחד. אין זיקה. מן התורה, ואפי' כשאין שם אלא יבם אחד, הילכך אינו מיפר נדרים דאוריתא. והאי יש זיקה ואין זיקה דהכא מן התורה הוא דפליגי, אבל כולוהו מודו דיש זיקה דרבנן, ואפי' הכי אינו מיפר, דנדרים דאוריתא נינהו. ומשום זיקה דרבנן לא מצי מיפר נדרים דאוריתא. ור"ש⁵⁷ לא פי' כן. והעיקר מה שפירשנו. לחד יש זיקה. מן התורה, הואיל וזקוקה לו הרי היא כאשתו הילכך מיפר נדריה.

50. להלן קט, א. 51. ד"ה השתא. 52. מת, ב. 53. להלן נה, ב. 54. הרי"ף שם, יח, בדפי הרי"ף. 55. תוס' ר"י הזקן שם י, א ד"ה על גמר ביאה. 56. ער, א. 57. לעיל יז, ב ד"ה ולימא.

ענב ז

[מקור לדין שאינו אונן ואינו אבל על אשתו ארוסה או פסולה]

בש"ע יו"ד הל' אבילות (סי' שעג סעי' ד') "אבל [אשתו] פסולה או גרושה או ארוסה לא אונן ולא מטמא לה" והב"י הראה מקומו בפרק ד' אחין [יבמות כט,ב] ובכמה דוכתי אשתו ארוסה לא אונן ולא מטמא לה. ואיני יודע, דתינח אשר לא מטמא לפסולה דאינו מטמא אלא למי שעושה מעשה עמך כדאיתא ביבמות (דף כב ע"ב) וסנהדרין (דף מז ע"א), אבל למילף דאינו אונן לה מאשתו ארוסה לא ידעתי, דאימא ארוסה דאינה כנוסה לו ועדיין אינה אשתו גמורה לא אונן לה, אבל נשואה גמורה אף דפסולה לו אונן עליה. (וברמב"ם פ"ב ה"ט מאבל לא כתב דאינו אונן לפסולה כמ"ש באשתו ארוסה בהל' ג').

גם קשה, מנא להו להפוסקים דאין מתאבלים על ארוסה, כיון דבגמרא אידכר רק דאין אוננים עליה.

ועל כן נ"ל דשניהם, אנינות ואבילות, כחדא נינהו ואין זה בלא זה (ומה דבהרוגי ב"ד אוננים עליהם אף דאין מתאבלים, התם טעמא איכא בדכר, כיון דמה דאין מתאבלים הוא כי היכי דתיהוי להו כפרה, ואנינות אינו מונע הכפרה כדאיתא בפירוש"י שם סנהדרין דף מז ע"ב [ד"ה לא היו מתאבלין]. וע"כ אשתו פסולה כיון דאין מתאבלין עליה (סי' שע"ד סעי' ד') ממילא ג"כ אין אוננים עליה, והכי נמי להפוך בארוסה דאין אוננים עליה (דזה מפורש בגמרא כנ"ל), ידעינן נמי דאין מתאבלין עליה כיון דתרווייהו אהדדי מישך שייכי.

וא"ת הא גופא דאין מתאבלים על אשתו פסולה מנ"ל כיון דלא איתפרש בגמרא, י"ל כיון דמפורש בגמרא דאין מטמאין לה ידעינן נמי דאין מתאבלין מכח הכלל דכל קרובים שכהן מיטמא להן מתאבל עליהן, דכלל זה הוא נמי להיפוך כנ"ל (אשכול ג') בשם הכ"מ, ובאמת השתא דאתינן להכי הנה הראיה שניה שכתבנו דאנינות ואבל כחדא נינהו דאל"כ מנ"ל דאין מתאבלים על אשתו ארוסה נופלת בבירא, די"ל דידעינן הסתום דאין מתאבלים עליה מן המפורש בגמרא דאין מטמאין לה, אך הראיה הראשונה מאשתו פסולה עדיין על עמדה תעמוד.

ולפי זה, דאם אין אבילות אין אנינות יהיה מוכרע הדין שהיינו דנין לעיל (אשכול ז') דאין אנינות במאבד עצמו לדעת, דכיון דאין מתאבלין עליו ממילא ג"כ אין אוננים עליו, כנלענ"ד בעוד לא אמצא הפכו.

שירת

סימן ח' ט' י' י"א

מהרשים

יג 25

ובדבר

הנשים אלמות שגור עליהם להתגרש מתוך נ' פרסאות המוכים לגבול והמילוא להם עלה להנשא ע"פ ניומסיהם לוקים הדריס בתוך הגבול ברשות הממשלה וע"ז יהי גם להם רשות לזרז שם ועשו חופה וקידושין ע"פ רב הממשלה אבל לא הכניסה הבטל לרשות ולא ה' חופה ראוי לביאה כלל כי עשו כן רק לפנים אם מחויבות להחזיק על בעליהן הזקנים שמתו והביא מהפ"ש סי' ל' בשם רש"ל וישוע"ק וס"מ רביעאה ח"ג סי' פ"ח וס"ס א"ע סי' קכ"א וס"מ נר למאור סי' י"ז והנה ש"ת נלימ' אלו ה' כלל ובגוף דברי רש"ל יעוין בשו"ת מחנה חיים ח"ג סי' ל"ט שנייד דהרש"ל פזר רק מלישב ז"י אבל יוס א' של אבילות חייב בו אבל חזר ודחה ע"ש עוד בזה אבל באמת גם להחליקים על רש"ל. נראה דמודים בנ"ד דיוון דמעיקרא נעשה רק לפנים ומעולם לא נקשרו זע"ז ואין של זה דוח על זה הגם דנתפשה א"ל כדאשכחן בירושלמי פ"ד דיבמות ה"ב"ב שהערים ר"ע וקודש שלשה מאות נשים בערמה בימי רעבון כדי להאכילן תרומה הרי דקודשן בערמה אדעתא שלא לזרז עמשים כלל ואפי"ה ה"ל רשות לאכול בתרומה ועב"ר דמ"מ ה"ה קידושין גמורים וגם ל"ל שה"ל דין שואות שהרי ארוסה אינה אובלת בתרומה ואף שלא ה' הנישואין אדעתא לבעול אומן אף דמ"מ י"ל דהתם לא ה' חופת נדה וגמר וקודש וקנה כדי להפקיע מהם איסור תרומה אבל בנ"ד שה' חו"ג ולש"י החז' ומח"א וב"מ גם בידע הבטל מזה און חו"ג קונה ודינה כארובה וגם י"ל דכנה"ג שיעשה רק מפני חוק הממשלה ולא גמר וקודש לכ"ע הוי רק כארוסה והרי ארוסה אינה מחבלת כמ"ש ב"ד סי' ע"ג לכן גם בנ"ד א"ל להחזיק. והלע"ד כתבתי

רווח הוא כפון ואף דאין לא קי"ל כן הרי בזה לא פליגי אם בעינין שיהי' הקנה מרווח מרווח דלא פליגי במילוא וגם הרי מבואר כה"ג בר"א"ש פ"א דקידושין סוסי' כ"ה וז"ל ואפי' לית הלכתא כוונתו דלזרז מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו מ"מ מייתי פסיר ר"ג סויע לדבריו דבהך סברא דקאמר שהיא מתקדשת בשו"ר פרוטה שעלי' מדעת אביה לא אשכחן מאן דפליג עלי' בזה דהאי דקאמרו רבנן מעות הראשונים לקידושין נתנו לאו מה"ט קאמרו עכ"ל הרי דיש ללמוד הלכה ממ"ד דלא קי"ל כוונת' בזה שלא מלינו חולק עליו ועוד דכבר העליתי בדע"ת סי' כ"ד סק"ו דגם לדין קי"ל דבעינין שמיטה מפרעת אלא לדידן אין מפרעת כזאת פסולה ע"ש וגם מ"ש ר"מ דיוון דליכא שטוי במשומשו ומראיתו וגם העור שצין הדביקים נהפשו והוא חלוי ועומד ולא מחוח יוכר שנעשה ע"י חלוי הוא כפון ומ"ש מדברי מק"מ רס"י ל"ד וכבר קדמו האס"ד ה' כ"א דעיקר הארפות חלוי בעור שנכנסו שנקרא קנה הרי י' לחוש דגם הקרום נפסק ונתרפא כיון שהוא עור דק וכבר האריך ה"ל"ש בדע"ת סי' ע"ז סק"מ דביאור דברי הראשונים ולכל הטעמים יש לחוש הכא שמה ניקב גם הקרום ונתרפא כיון שיש בו ג"כ שטוי שהוא חלוי ועומד שלא כדרך הקנה בשאר עופות ועמ"ש בדע"ת סי' ל"ג סקמ"ב וע"ש סי' ל' סק"ד בענין העלם שנתרפא אף למ"ש מדברי ערוגת הבושם דגם בנקדה כלי"ב מועיל סמימה יש לזרז גם בנ"ד וכבר העליתי בדע"ת סי' ל"ג סק"א דבסמימה מתקיימת ואין סופו ליסתר בכל גוויי יש להקל ועוד דלפ"ש בתשו' מהר"י הלוי והיבא בע"ז סוסי' כ"ז אין לחוש בכנה"ג שמה נתרפא אבל כבר הביא מער"ב ע"מנו שכתב דלר"י ורמב"ם ל"מ סמימה ועב"פ מטעמים הראשונים בודאי אין מקום להקל:

סימן י

עוד להרב הג"ל:

ומה ששאל בשור שהלך בעומק השלג ולא יכול ללאת והכח ערל בעץ קשה ויאל משס והי' לולע על רגל א' והלך כן כמה מיל ואחר שהיית מעל"ע נשחט ובדקו וגמלא שנשבר עלם הקוליות ברש"ן והיית סמוך להבוכנא ניטל קודם מהעלם אבל נשאר מוכסה עד החלם והבוכנא לא נשחט והניבין והעור ה' שלימים ויפס רק בהבשר ה' במקום א' לרבות דס הרבה אבל לא סמוך להעלם וחקר ר"מ אם בנשבר קודם מהעלם לריך ג"כ עובד"ר והביא מהמק"מ סי' ג"ה סק"ב: **דנה** מ"ש שם דאין סברא לומר שיעלה ארוכה שיחמלא מקום הגחסר מהעלם באמצע ליחא והועד לפני שראו בעלם יד אדם שמתך הרופא חתיכה באמצע מחביב וחזר וגדל מלמעלה למטה מחלק העליון וכן מחלק התחתון ממטה למעלה ונתמלא כל החסרון לכן במקום שהוא כשר יוכל להתהוות שיתרפא ויחמלא כמקדס אבל כבר כתבתי בדע"ת פ"ק ה"ק"א דמלשון תשו' הרשב"א מוכח דגם בניטל קודם מהבוכנא בעינין שיהי' עובד"ר וא"כ ה"ה בנשבר העלם סמוך לגוף במקום דבעי' עובד"ר גם בניטל קודם א' דינה הכי דהשכירה כשמוט ע"י חווק השכירה כיון דגבי הבוכנא הוי כנה"ג כשמוט כמ"ש גם בדע"ת סק"א א"כ ה"ה בנשבר קודם א' סמוך לגוף ואף שכתבתי בדע"ת סקמ"ז דנשבר מיעוט העלם כשר היינו בנשאר דבוק ולא בניטל קודם א' לגמרי וגם אי נימא דלענין ערפות העלם עצמו יש להקל בכנה"ג מ"מ סמוך לגוף יש לחוש שמה מחווק השכירה שיש ניזון לכן בודאי בעינין עכ"פ שיהי' עובד"ר ובדבר ההכאה שיש חשש ריסוק שהביא ר"מ מדע"ת סי' ג"ח סקמ"ז להקל בהלכה על ג' רגלים אף שזולתה על רגל שנשבר הנה שם כתבתי להקל רק בדביקת חוט השדרה וה"ו בנ"ד באם שהכה אומה גם על השדרה בודאי מעבד בדביקת החוט עכ"פ אבל באם שהעבי"ס אמר שהכה רק על מקום הקוליות כיון שכל האיסור רק עפ"ד העבי"ס הפה שאסר הוא הפה שהתיר ואין לחוש על החוט א"כ יש להקל כמ"ש בדע"ת שם סק"א. והלע"ד כתבתי:

סימן י"א

עוד להרב הג"ל:

ובי"ש עמ"ש בחיבורי גי"ד בסוף לוח התיקון בעבודת שפול נר חלב ע"ג מעיס דהוי טהור מליח וטמא תפל. והביא ר"מ מדברי

סימן ט

להרב המאה"ג וכו' טוה אפרים
טמאניסלאפסקע נ"י טוץ דק
מ"אסקיפקע. ברוסיא:

כתבתי הניעתי וע"ד שאלתו היות שנמלא שם איוו פעמים אווות שהגברת שלהם במקום שמיטה כמו ב' אלצנות נחלמהו כל חוליות לאחדים עד שאין עור כלל המחבר בין חוליות לחוליות וגם נשחטה עד שאין ניכר כלל שהוא גברת רק כעלם על רגל לכן אלא שהוא דק וכזו העורף הוא דרכו ופ"א בא לפני ר"מ שאלה כוונתו שהש"ב לא יכול לחתוך הסומן עד שהאריך להוליך ולהביא כמ"פ ור"מ ב"ד וראה שנתקם החיבור לב' לזר"ס למעלה ה' כאלצנע כאחד ממש ואח"כ מעט עור ולמטה מהעור קצת ה' ג"כ כאלצנע לאחדים וגם העור המחבר ה' בשני מופי ההרגל ע"י חיבור העלמות נעשה העור מחוח הרבה ור"מ הביא ראי' מדברי הב"י סי' ל"ג סק"י שכתב ע"ד פ"ח דיון אם באמצע הקנה יולא כעין קנה אחר אלא שאינו עשוי חוליות כדרך הקנה וז"ל ולי' להתיר מזה השעם כיון דאין בו חוליות כדרך הקנה לא נקראת גברת והובא גם בש"ע הרב ז"ל סי' ל"ג סקמ"ז א"כ מה"ס אם הקנה הוא כן יש לאסור:

דנה בראשית השקפה עלה בלבי דיש לפקפק בזה דאף דבאין לו חוליות אינו בכלל יתרת מ"מ י"ל דאינו מעבד בהקנה ובמ"ש כה"ג בשמ"ח סי' ל"ה סל"ד לענין יסוד כים שאין לו גיד שפ"ה דש"ר ומ"מ בכים הורדא כשר גם כשאין לו גיד שפ"ה אף דק"י"ל דחסר הכים מרפה אף לפמ"ש ה"ל"ש שם סקמ"ט וסקמ"ד י"ל דווקא ה"ס דרבים מכשירים בכל ענין יש להקל בזה משא"כ בנ"ד שהוא מרפוא מדינה דהש"ס י"ל דיון היתרת והעיקרית שיש ואם מועיל להקל כמ"ס דמועיל להחמיר וס"מ שגם ר"מ העיר מהא דמיון כים ופי' דש"ה"ה דעכ"פ הכים מנין כמ"ס התב"ש סק"ג אבל יש לפקפק אחי"ה ל"ה בכלל יתרת אבל לדינא דקדו דברי ר"מ דיון ולזרזו מפורש בש"ס ממוליות לחוליות ומכר חוליות לבר חוליות וכמ"ס גם ב"מ פ"ג מה"ס וכל הפוסקים (ובדף כ"ז) מקום ששח חסרו דהיינו שיהי' כפוף וכאן א"י לשמות שהרי נתקשה כעלם א"כ כיון שנשחטה במרחה ובמישש מפני רגילותו הוי בכלל חלוק דבכל האברים שפול וגם מ"ס ר"מ דהא לדעת הסובר דבעינין שמיטה מטרעם וכתבו הסו"ס (דף ל') דביה"ש מירוח רווח וכנה"ג לא

פתחי תשובה

מטמא לו כדעת המחמירים בזה ע"ש ראיינו [ועי' בתשו' משכנות יעקב סי' ע"א] :

שע"ד (א) פת הנמצא בו' . [ע"י' בתשו' ח"ס סי' שמ"א אודות אחד מאנשי חיל בארץ תוגר שמת בבתי החלאים ויודע הדבר לג"ח מבני עמינו ויבוקש הדבר וימלא בו הוא מכול ויחקרו אלל שומר החלאים ואמר כי לא כודע לו ממנו כי בא אליו בחליו והנה נמצא לו דמות סל קשור בצוארו כנהוג אלל בעלי דת שהוא ונסתפקו אי שפיר דמי להתעסק בקבורתו והורה לורבא מצבן להשתדל בקבורתו וכן עשו וגם הביאוהו לקבר ישראל ועסה פקפקו איזה לומדים על כוראה זו . והוא ו"ל האריך בזה והעלה דודאי מחוייבים להתעסק בקבורתו לא מצעיה אם נמצא מת שלא במקום קביעות אנשי החיל אלא אפילו מת במקום קביעות גם כן איבא כמה עעמים לחיוב לעסוק בקבורתו ולכן יפה עשו בזה שהשתדלו בקבורתו אך מה שקברוהו בקברי ישראל שלא כדיון עשו דאין קונרין רשע אלל לדיק הוא איסורא דאורייתא מהל"מ והולכין בסטיקו להחמיר . איברא אחרי שכבר נקבר אין נראה לחטוטי שכני מסטיקא ושב ואל תעשה עדיף עש"ב] : (ב) ארוסה לא . עי' בתשו' פרה מטס אהרן ח"ב סי' ק' דשומרת יבם שמתה אין היבם מתחבל עליה ע"ש ועי' בתשו' משאת משה יו"ד סי' כ"ו חלק עליו והסכים דחייב להתחבל אך בתשו' נחפה בכסף יו"ד סי' א' הובא בס' בר"י שקול וסרי בכל דבריו ומטיק כדברי הרב פרה מ"א שאינו חייב להתחבל ע"ש : (ג) חטיו וחטותיו . עיין בשו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' קע"ה שכתב בני שמת אשת אביו בחייו דנריך לנהוג מקצת אבילות עד מוצאי שבת הראשון דאם משום כבוד חמיו וחמיותו מראין אבילות דאינו אלא סמך בעלמא מכ"ש כבוד אשת אביו שהוא מן התורה מאת אבין ובדקדוק גדול נקטו הרמב"ם וש"ע לקמן ס"ז אבל על קורבא דקידושין שלהם כגון כו' והשמיעו אשת אביו ובעל אמו וחמיו וחמותו כי אלו אע"פ שהמה מפאת קורבא דקדושין מ'מ מתחבל עליהם משום שהוא חייב בכבוד ע"ש :

(ד) נדגו שכל קרובי המת . עי' בשו"ת אדני פו סי' י"א שכתב בני שמת לו קרוב מפסולי עדות במקום אחר ויש לו מתחבלין פה שאין יודעים מזה עדיין שאין צריך לשנות כגדיו כפי המנהג בשבת ראשונה כיון דעיקר מנהג זה הוא משום כבוד המתחבלים וכן משמע ברמ"א דכתב משום כבוד המתחבלים יצאו א"כ הכא דאינם מתחבלים פשיטא דפטור ואפילו איסור יש משום זלזול כבוד שבת ע"ש . ולי נראה דמ"ש רמ"א ומ"מ נהגו מיירי אפילו באין כאן קרובים המתחבלים וכן מבוחר בד"מ ע"ש א"כ צריך לשנות כגדיו : (ה) שביע הראשונה . עיין בתשו' אה"י פנים מאירות ח"ב סי' מ' דאם אירע רגל שמצטל גזרת שבעה אז הקרובים שחייבים מדינא להתחבל ישנו קצת כגדיבס אבל אותן שאינם חייבים אלא משום כבוד פטורים ע"ש : (ו) קצת בגדיהם . עכ"פ סק"ו בשם ש"ך מה שהשיג על המ"ב שכתב שאין להתחילף כלל מצדי חול לשבת באותן שמתחבלין ועיין בדגמ"ר שהסכים עם המ"ב וכתב שגם כדברי